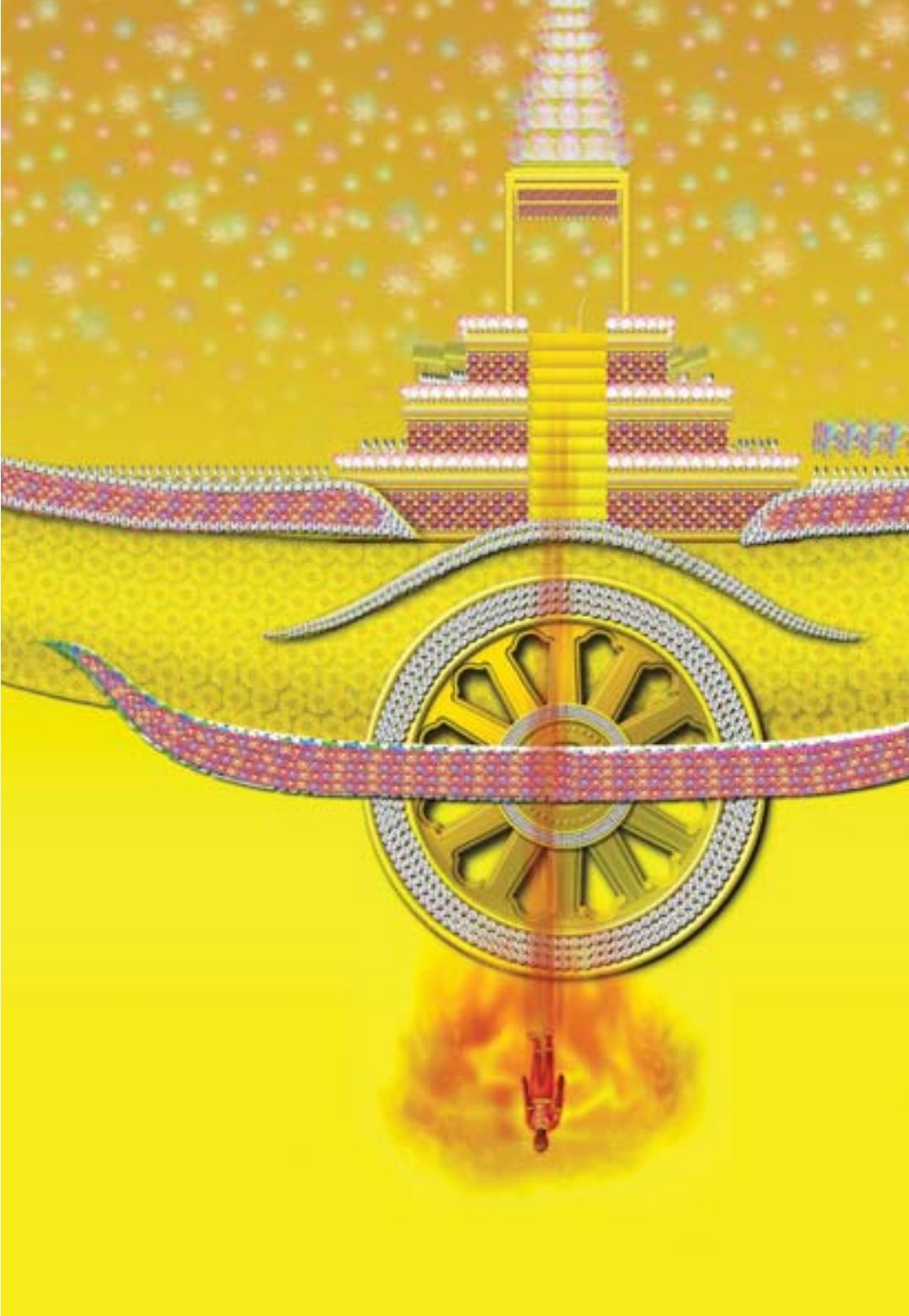

๒๘

จน ะ โท ส ะ
ตัว ย อ โท ส ะ

บุคคลผู้ไม่โกรธตอบต่อผู้ที่โกรธ ย่อมเชื่อว่าชนะสงคราม
ที่ชนะได้โดยยาก ผู้ใดรู้ว่าผู้อื่นโกรธแล้ว เป็นผู้ที่มีสติระงับไว้ได้
ผู้นั้น เชื่อว่าได้ประพาศประโยชน์ ให้เกิดขึ้นแก่ทั้งสองฝ่าย

ชนะโทสะด้วยอโทสะ

๒๕๓

วันคืนล่วงไปๆ สรรพสิ่ง และสรรพสัตว์ทั้งหลาย ล้วนมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ไม่ว่าจะเป็นต้นไม้ รถยนต์ รถรา บ้านช่อง คน สัตว์ สิ่งของทั้งหมด ล้วนมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เหมือนต้นไม้ที่แต่เดิมเราเคยเห็นมันเป็นต้นเล็กๆ จากนั้นก็เจริญเติบโตขึ้น แผ่กิ่งก้านสาขา แตกใบผลิดอกออกผล ให้ความสดชื่นแก่ทุกชีวิต แต่ไม่นานดอกไม้ที่ดูสวยงามนั้นก็เหี่ยวแห้งร่วงโรยไปตามกาลเวลา

ชีวิตของเราก็เช่นเดียวกัน กำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเสื่อมสลาย เราจึงไม่ควรประมาทในการดำเนินชีวิต แต่ควรรีบเร่งแสวงหาสิ่งที่เป็นแก่นสาร เป็นสาระที่แท้จริงของชีวิต

พระลัมมาลัมพุทธานุญาตรัสไว้ใน เวปจิตติสูตร ว่า

“บุคคลผู้ไม่โกรธตอบต่อผู้ที่โกรธ ย่อมชื่อว่า ชนะสงคราม ที่ชนะได้โดยยาก ผู้ใดรู้ว่าผู้อื่นโกรธแล้ว เป็นผู้มิสติระงับไว้ได้ ผู้นั้น ชื่อว่าได้ประพฤติประโยชน์ ให้เกิดขึ้นแก่ทั้งสองฝ่าย”

โทสะ คือ ความโกรธมีโทษร้ายแรงยิ่งกว่ากองไฟที่ลุกไหม้เผาผลาญทรัพย์สิน เพราะไฟแห่งโทสะ ย่อมเผาผลาญจิตใจให้ไหม้เกรียม แล้วยังแผ่เปลวแห่งความร้อนแผดเผาบุคคลรอบข้าง ให้ได้รับความรุ่มร้อนทุกข์ทรมานอีกด้วย

ชนะโทสะด้วยโยโทสะ

๒๕๔

บัณฑิตทั้งหลายจึงไม่ผูกโกรธ แต่เป็นผู้มากด้วยความเมตตากรุณา เมื่อใครทำให้โกรธก็ไม่โกรธตอบ มีสติสอนตนเองได้ คนที่ไม่ฉลาดในธรรม ย่อมสำคัญว่า ผู้ไม่ได้ตอบเป็นผู้แพ้ แต่ผู้มีปัญญากลับมองเห็นว่า การนิ่งเฉยเป็นการรักษาประโยชน์ของทั้งสองฝ่าย ไม่ทำให้มิตรภาพแตกร้าง

ผู้ที่สามารถอดทนต่อถ้อยคำของผู้ที่เหนือกว่าได้ เนื่องจากความเกรงกลัวในอำนาจ ส่วนผู้ที่อดทนต่อถ้อยคำของผู้ที่เสมอกัน ก็เพราะเห็นประโยชน์ที่พึงมีร่วมกัน แต่บุคคลใดสามารถอดทนต่อถ้อยคำของผู้ที่ต่ำกว่าตนได้ สัตบุรุษทั้งหลายสรรเสริญว่า ความอดทนของผู้นั้นประเสริฐสุด

ดังเรื่องที่เกิดขึ้น เมื่อครั้งพระบรมศาสดายังทรงพระชนมชีพอยู่ พระเทวทัตได้ทำสังฆเภท คือ ทำสงฆ์ให้แตกแยกออกเป็นสองฝ่าย เนื่องจากเป็นผู้มีจิตริษยาในพระบรมศาสดา ถึงกับลอบปลงพระชนม์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยวิธีการต่างๆ หลายครั้งหลายครา แต่ก็ไม่สำเร็จ

พระเทวทัตได้ประทุษร้ายพระผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ผู้เป็นเนืองนาบุญของโลกจึงเป็นกรรมหนักที่เรียกว่าอนันตริยกรรม เมื่อผลของบาปสุกงอมเต็มที่ กระแสบาปได้ช่อง แผ่นดินที่เคยสงบนิ่งมาช้านาน ก็เกิดอาการไหวแล้วแยกออกเป็นสองส่วน

ชนะโทสะด้วยอโทสะ

๒๕๕

สุมเอาร่างของพระเทวทัตลงสู่เวจิมหานรทนต์

ข่าวที่พระเทวทัตถูภรรณิสุม ได้แพร่สะพัดไปทั่วนคร-
สาวัตถี ภิกษุในวัดพระเชตวันได้สนทนากันถึงเรื่องนี้ พระผู้มี-
พระภาคเจ้าทรงทราบ จึงตรัสว่า “มิใช่ในบัดนี้เท่านั้น ที่พระ-
เทวทัตได้ถูกประหารในบริเวณของเราตถาคต แม้ในกาลก่อน
เทวทัตก็เคยถูกประหารในธรรมจักรของเรา แล้วถูกแผ่นดินสุม
บ่ายหน้าไปยังอเวจิมหานรทนต์เหมือนกัน” จากนั้นพระพุทธองค์
ทรงนำเรื่องในอดีตมาตรัสเล่าให้ภิกษุทั้งหลายฟัง

*ในอดีตกาล เมื่อพระเจ้าพรหมทัตเสวยราชสมบัติใน
กรุงพาราณสี พระบรมโพธิสัตว์ได้บังเกิดเป็นเทพบุตรใน
โลกสวรรค์ มีชื่อว่า “**ธรรมเทพบุตร**” ทรงประดับด้วยเครื่อง
อลังการที่เป็นทิพย์ มีราชรถงามวิจิตร แวดล้อมไปด้วยบริวาร
ผู้มีรัศมีรุ่งเรือง

ในวันเพ็ญซึ่งเป็นวันอุโบสถ ธรรมเทพบุตรทรงราชรถ
พร้อมเหล่าบริวาร โคจรไปในอากาศทั่วคามนิคม ในชนบท และ
ราชธานี ได้แสดงธรรมชักชวนให้มหาชน ประกอบคุณงามความดี
ยึดมั่นอยู่ในกุศลกรรมบท ๑๐ ประการ คือ ให้เว้นจากการฆ่า

ชนะโทสะด้วยอโทสะ

๒๕๖

การลักทรัพย์ การประพฤติดินในกาม การกล่าวเท็จ การพูด
ส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ ไมโลภอยากได้ของเขา ไม่
พยายามปกป้องร้ายผู้อื่น และให้ความเห็นถูกทำนองคลองธรรม

เมื่อมหาชนทั้งหลายพากันปฏิบัติอยู่อย่างนี้ ย่อมมี
สวรรค์เป็นที่ไปในเมืองหน้าจะเป็นผู้สมบูรณ์ด้วยอายุ วรรณะ สุขะ
ยศ และอธิปไตย ความเป็นใหญ่อันเป็นทิพย์ หลังจากกล่าว
แสดงธรรมเสร็จแล้ว ธรรมเทพบุตรพร้อมบริวารก็กลับไปยัง
วิมานของตน

ในครั้งนั้น พระเทวทัตบังเกิดเป็น “**อธรรมเทพบุตร**”
ได้กล่าวชักชวนให้มหาชนทำในสิ่งตรงกันข้ามกับธรรมเทพบุตร
โดยชี้นำให้มหาชนมีความเห็นผิด และกระทำในสิ่งผิดๆ ซึ่งก็คือ
อกุศลกรรมบท ๑๐ ประการ อันสัตบุรุษไม่สรรเสริญ

ครั้งนั้น ขบวนราชรถของเทพบุตรทั้งสอง โคจรมาพบกัน
กลางอากาศ ธรรมเทพบุตรได้กล่าวด้วยถ้อยคำอันไพเราะอ่อน
โยน โดยขอร้องให้ฝ่ายอธรรมเทพบุตร และบริวารช่วยหลักทางให้

อธรรมเทพบุตรกลับตอบว่า “ท่านธรรมเทพบุตร เรา
เป็นผู้ไม่เคยเกรงกลัวใคร เรามีพลังกำลังมหาศาล ด้วยเหตุใด
เราจะต้องยินยอมให้หนทางที่ไม่เคยให้แก่ท่าน ในวันนี้เราจะไม่
ให้หนทางแก่ท่าน เพราะการขอร้องหรือเพราะความเป็นผู้

ชนะโทสะด้วยอโทสะ

๒๕๓

สมควรหรือไม่ ท่านนั้นแหละควรหลีกเลี่ยงไป ไม่เช่นนั้นวันนี้ เราต้องมารบกัน แล้วหนทางจะเป็นของผู้ชนะ”

ธรรมเทพบุตรจึงกล่าวว่า “เราเป็นฝ่ายธรรมะ เป็นผู้ ลือชานปรากฏไปทั่วสารทิศ มียศยิ่งใหญ่ว่าประมาณมิได้ ประกอบ ไปด้วยคุณธรรมความดี เราเป็นผู้สร้างสันติสุขให้แก่เทวดาและ มนุษย์ทั้งหลาย เหล่าสรรพสัตว์ทั้งหลายต่างพากันสรรเสริญ ขอท่านจงให้หนทางแก่เราเถิด อย่าพอใจในการรบเลย”

ธรรมเทพบุตรได้กล่าวกับอธรรมเทพบุตร ด้วยถ้อยคำ อันไพเราะนุ่มนวล ดุจท่ามहाพรหม เป็นภาคิตที่ประกอบด้วย ประโยชน์เกื้อกูล แต่ถ้อยคำอันประเสริฐนั้น หาได้ซึมซาบ เข้าไปในใจของอธรรมเทพบุตรไม่ เสมือนราคน้ำลงไปในแผ่นดิน ที่มีอาจจะซึมเข้าไปได้ เพราะวาจาสุภาสิตย่อมไม่เป็นมงคลแก่ คนพาลผู้เป็นมิจฉาทิฎฐิ

เมื่อธรรมเทพบุตร เห็นอธรรมเทพบุตรไม่ให้หนทางแน่ แล้ว จึงกล่าวว่า “ถ้าหากท่านเป็นผู้กระหายในสงคราม ชอบใจ ในการล้างผลาญ แม้ผู้หลักผู้ใหญ่และครูของท่านที่จะคอย ตักเตือนท่านก็ไม่มี เราธรรมเทพบุตรก็จะขอยอมเป็นผู้ให้ หนทางแก่ท่านเอง เราจะไม่ขุ่นมัว แต่จะทำใจให้เปี่ยมไปด้วย ความรักและปรารถนาดี ต่ออาการอันไม่เป็นที่รักของท่าน และ

ชนะโทสะด้วยอโทสะ

๒๕๘

จะขออดทนต่อถ้อยคำที่หยาบคายของท่านด้วยใจที่สงบเยือกเย็น มีจิตประกอบด้วยเมตตา”

เมื่อธรรมเทพบุตรได้กล่าวถ้อยคำนี้จบลง ความเร่าร้อน ได้เกิดขึ้นในสรีระของธรรมเทพบุตร ประหนึ่งถูกไฟบรรลัยกัลป์แผดเผา เขามีอาจที่จะดำรงอยู่บนราชรถได้ จึงตกร่วงหล่นลงมากลางอากาศ โดยที่ศีรษะดิ่งลงสู่เบื้องล่าง เท้าชี้ฟ้า มหาบุรุษได้เปิดช่องแยกออกเป็นสองฝั่ง ไฟอันร้อนแรงจากอเวจี ได้หอบเอาร่างของธรรมเทพบุตรดิ่งลงสู่เวจิมหานรก เป็น เทวดาตกสวรรค์ในทันทีทันใด

เพราะฉะนั้น ธรรมะย่อมชนะอธรรมเสมอ พระพุทธองค์ จึงทรงสอนว่า ให้เอาชนะความชั่วด้วยความดี ชนะความ ตระหนี่ด้วยการให้ ชนะคนพูดเหลวไหลด้วยคำจริง และชนะ ความโกรธด้วยความไม่โกรธ ถ้าเราอดทนได้เราจะเป็นฝ่ายชนะ ขันติบารมีของเราจะเพิ่มขึ้น เราทุกคนเกิดมาก็เพื่อสร้างบารมี ให้เต็มเปี่ยม แม้หนทางในการสร้างบารมี อาจจะต้องพบกับ อุปสรรคขวากหนามบ้างในบางครั้ง ก็ให้เราคิดเสียว่า อุปสรรค เป็นบันไดให้เราก้าวเดินไปสู่จุดหมายปลายทางได้เร็วขึ้น

ถ้าเราสามารถอดทน จนผ่านอุปสรรคเหล่านั้นไปได้ ใน ภายภาคหน้า หากเรานึกย้อนภาพในอดีต เราจะเกิดความปิติ

ชนะโทสะด้วยอโทสะ

๒๕๕

เบิกบานท่วมท้น และภาคภูมิใจอย่างที่สุด ที่เราเอาชนะใจตนเองได้ โดยไม่มีความโกรธเคืองแต่อย่างใด นี่คือนิพพานของผู้มีขันติธรรม เราจะมีกำลังใจอย่างไม่สิ้นสุด ในการสร้างบารมีต่อไปในภายภาคหน้า กระแสน้ำก็จะหล่อเลี้ยงใจของเรา ให้มีแต่ความสุขความบริสุทธิ์ ใจจะผ่องใส ไม่มีความขุ่นมัวเลย

เพราะฉะนั้น ขันติคือความอดทน เป็นคุณธรรมของนักสร้างบารมีที่จะนำเราไปสู่พระนิพพานพึงรักษาความสงบของใจไว้ให้อดทนต่อทุกสิ่งด้วยใจที่ผ่องใส ด้วยใจที่เปี่ยมด้วยเมตตาธรรมอย่าให้เกิดความขัดเคืองใจ และต้องหมั่นทำใจหยุดนิ่งกันทุกๆ คน

